

Informatiebulletin Nationaal Park Oosterschelde december 2004, nummer 13

Bron: Informatiebulletin Nationaal Park Oosterschelde

Voor activiteiten overzicht kijk op www.npoosterschelde.nl

Oosterscheldekering

Opening Reizende Expositie in Wemeldinge

Op 1 oktober j.l. werd de Reizende Expositie van het Nationaal Park Oosterschelde geopend in de bibliotheek van Wemeldinge. De voorzitter van het Nationaal Park, dhr. Lilipaly en de (loco-burgemeester) wethouder de heer Hersel-man verzorgden de openingshandeling. Zij beschreven hun persoonlijke Oosterscheldegevoel en plaatsten een voorwerp dat dit gevoel symboliseert in de vitrines. Speciale aandacht ging uit naar de binding van de gemeente Kapelle met de Oosterschelde. In een wandeling onder leiding van een Oosterschelde gids werden bijzondere Oosterschelde plekjes in Wemeldinge verkend. De tocht voerde langs de Oosterbaai, de Val en het sluisenplateau. Hierdoor kwam voor veel mensen het onderwerp van de tentoonstelling tot leven.

Het Nationaal Park komt met de expositie in alle zeven gemeenten rondom de Oosterschelde. Omwonenden kunnen zo nader kennismaken met het Nationaal Park en de mooie plekjes hun eigen gemeente. In januari/februari zal de expositie in de gemeente Schouwen-Duiveland te zien zijn.

De betekenis van vogels in het Nationaal Park Oosterschelde

Vogels

Voor vogels is het Nationaal Park van grote betekenis als broeddomein, rui-, rust-, voedselen doortrekgebied. De Oosterschelde herbergt vogels van zeer divers pluimage. Een deel is hier in de zomer om te broeden, anderen komen overwinteren. Zo maakt het Nationaal Park Oosterschelde onderdeel uit van internationale trekroutes die lopen van Siberië tot Zuid-Afrika en het Caraïbisch gebied. Plantenetters als ganzen, smienten en wintertalingen vinden hun kostje voornamelijk binnendijks.

Bodemdiereters, vooral steltlopers, zijn de grootste groep. Zij zoeken vooral buitendijks naar schelpdieren op de plekken die bij laagwater droogvallen. Dit 'intergetijdengebied' is door de stormvloedkering, Oesterdam en Philipsdam kleiner geworden. Daardoor is bijvoorbeeld het aantal scholeksters en bonte strandlopers met wel zo'n 30% afgenomen. Deze vogels zijn ook afhankelijk van schorren en binnendijkse natuurgebieden die ze gebruiken als hoogwatervluchtplaats of als alternatief foerageergebied.

Viseters als de fuut, aalscholver en middelste zaagbek hebben geen last van die effecten van de stormvloedkering. Zij profiteren juist van het helderder water en doen het uitstekend. De Oosterschelde is het op een na belangrijkste vogelgebied van Nederland. Voor 19 soorten is het gebied van internationaal belang. Op een moment is namelijk meer dan 1% van de oostatlantische populatie van die soorten in het Nationaal Park. Voorbeelden zijn de kluut, de scholekster en de bontbekplevier.

Pleisterende en overwinterende vogels

Pleisterende vogels zoeken rust en voedsel tijdens hun trek. Andere vinden hier hun stek voor de gehele winter. Steltlopers (Scholeksters, Grutto's, Zilverplevieren en de Wulpen met hun omlaag gebogen snavels) eten boderdieren van de slikken en platen. Bij hoog water overtijen ze op schorren en inlagen. De meeste eenden zijn met hun platte snavels op zoek naar plantaardig voedsel en kleine bodemdieren. Ganzen (Brand, Rot-, en Kolgans) voeden zich met planten. Futen, Aalscholvers en Middelste Zaagbekken zijn echte viseters.

Kustbroedvogels

Van de steltlopers is de Kluut met zijn omhooggebogen snavel een van de opvallendste. Hij broedt, net als andere stelflopers (Scholekster, Tureluur), vooral in inlagen en karrevelden. Daar maken ook kolonies van Kokmeeuwen, Visdiefjes en de zeldzamere Noordse Stern hun nesten op on- of nauwelijks begroeide plekken. Op Neeltje Jans nestelen veel Storm, Zilver- en Kleine Mantel meeuwen. Zelfs de zeldzame Dwergstern heeft er voet aan de grond gekregen. Wadvogels als Bontbekplevieren en Strandplevieren hebben Neeltje Jans ook ontdekt. Daarnaast broeden ze op de buitendijkse schorren en dijkhellingen.

Expositie in "Noordzee Residence de Banjaard"

Deze zomer is een zeer succesvol initiatief gestart in "Noordzee Residence de Banjaard". Met geleende leskisten van de Milieu Educatie Centra zijn onder andere excursies opgezet naar het Nationaal Park Oosterschelde. Vooral het werken met de zoekkaarten spreekt de kinderen erg aan. Tevens is een kleine expositie geplaatst, waarbij de toeristen kennis kunnen maken met het Nationaal Park en het moois dat de Oosterschelde te bieden heeft. "Noordzee Residence de Banjaard" wil graag in de toekomst de faciliteiten stap voor stap uitbreiden en zo een parel worden in het snoer van voorzieningen rondom het Nationaal Park.

Kor en Bottocht succesvol

Botje met vastgehechte schelpen Foto: André Slupik.

Op zaterdag 4 september heeft Naturalis tijdens de 54ste Kor en Bottocht in de Oosterschelde een schouderblad opgevist van een marmoetkalf. De bijzondere vondst werd gedaan in de Schaar van Colijnsplaat, een diepe geul vlakbij de Zeelandbrug. Het schouderblad is van een eenjarig kalf. Het is een waarde volle aanwinst omdat zo een klein schouderblad nog niet in de collectie van Naturalis aanwezig was. Met 7000 schedeldelen, kiezen, wervels, opperarmbeenderen en andere skeletdelen bewaart Naturalis de grootste verzameling mammoetbotten ter wereld.

Hansjorg Ahrens stafmedewerker projecten Naturalis

Meer informatie: <http://www.natuurinformatie.nl>

Bestedingenplan 2005

De Nationale Parken in Nederland krijgen subsidie van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Met deze subsidie kunnen binnen Nationaal Park Oosterschelde projecten worden uitgevoerd die bijdragen aan het realiseren van de vier belangrijkste doelen: natuurbehoud, voorlichting en educatie, natuurgerichte recreatie en onderzoek. Zowel door derden als door de medewerkers van het NPO worden projecten ingediend en, na goedkeuring door het ministerie, uitgevoerd.

Voor 2005 staan een aantal uitdagende projecten op het bestedingenplan.

Fauna Zeelandica

Met Fauna Zeelandica beoogt Stichting het Zeeuws Landschap de fauna van de provincie Zeeland zo breed en uitgebreid mogelijk te behandelen. Het eerste deel, over dagvlinders is in 2003 verschenen. Het tweede deel gaat over bijen en wespen, en het derde deel gaat over de mariene fauna. Dit deel wordt in samenwerking met het NPO uitgevoerd.

Cultureel erfgoed rond de Oosterschelde

In Colijnsplaat wordt gebouwd aan een Nehalennia monument, naar aanleiding van de vondsten die wijzen op aanwezigheid van een Nehalenniatempel en Romeinse invloeden tweeduizend jaar geleden. In 2005 zal dit bouwwerk gereed zijn. Aanleiding om een traject op te zetten over het culturele erfgoed rondom de Oosterschelde. Gedacht wordt aan informatievoorziening bij het monument zelf en het opstarten van onderwijsaanbod op het gebied van cultureel erfgoed.

Nieuwe kleine initiatieven

Er is budget gereserveerd om op korte termijn te kunnen inspelen op kleine nieuwe initiatieven van derden. Het is mogelijk dat bijvoorbeeld een recreatie ondernemer kort voor het zomerseizoen 2005 een idee heeft om rond zijn camping een natuurpad aan te leggen. Voldoet dit natuurpad aan de doelstellingen van het NPO, dan kan ondersteuning in de vorm van expertise en financiële middelen (cofinanciering) op korte termijn tot de mogelijkheden behoren. De ondernemer hoeft dan niet een jaar te wachten om een projectaanvraag in te dienen voor 2006.

Terreinbebording

In het veld is nog niet altijd duidelijk dat de Oosterschelde een Nationaal Park is. Informatieborden kunnen daarin een belangrijke bijdrage leveren. In samenwerking met de terreinbeherende organisaties Staatsbosbeheer, Stichting Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten en ook de Provincie Zeeland komen de informatieborden te staan op markante plekken, waar mensen het gebied in trekken.

Coördinator Voorlichting en Educatie,

Rûna Kuller, 0113 - 217675

Oosterscheldegidsen in opleiding

Nationale parken hebben onder andere als taak het geven van voorlichting en educatie en het stimuleren van natuur-gerichte recreatie. Belangrijke middelen hierbij zijn excursies, die in velerleivormen, op diverse locaties en door verschillende organisaties worden aangeboden. Bij de begeleiding daarvan zijn bekwame en betrokken excursieleiders onmisbaar. Om in de behoefte aan gidsen te voorzien zijn het IVN Consulentenschap Zeeland en het Overlegorgaan Nationaal Park Oosterschelde in 2000 begonnen met het aanbieden van de cursus Oosterscheldegids. In september is de tweede editie van start gegaan. Er is bij de cursus gekozen voor een brede kennismaking met het gebied waarbij relatief veel tijd is ingeruimd voor excursies met landschapsbeleving en gebiedsverkenning. Onderstaand stukje geeft een beeld van zo een excursie door de ogen van een gids in opleiding. Tijdens een eerdere bijeenkomst is de theorie behandeld.

Aan de rand van de Oosterschelde

Op de dijkhellingen en onder stenen in het getijdengebied van het Goese Sas leven bijzondere dieren en planten. Om die nog beter te leren kennen bezochten op zaterdag 16 oktober 21 Oosterscheldegidsen in opleiding het Goese Sas. Een prachtige locatie aan de rand van de Oosterschelde ten noordoosten van Goes. Een rijk oeuvre aan dieren en planten werd tijdens deze excursie waargenomen. De meeste van hen konden op naam worden gebracht. Opvallend waren de forse purperslakken, een soort die langzaam weer in aantal toeneemt, het grote aantal penseelkrabben, een uitheemse krabbensoort, de prikkende zee-egels en de verbazingwekkende hoeveelheid wiersoorten. Weer boven op de dijk werd een middelste jager (vogel) waargenomen! De excursie heeft nogmaals bevestigd/duidelijk gemaakt dat de rand van de Oosterschelde een schat aan levensvormen herbergt. Een schat die de gidsen zeker onder de aandacht zullen brengen van de bezoekers van het Nationaal Park Oosterschelde.

Freek Titselaar

Oosterscheldegids in opleiding

Japanse oesters te lijf

De Japanse oester (*Crassostrea gigas*) of creuse is in 1964 in Zeeland geïntroduceerd. De platte Zeeuwse oester was in de voorafgaande winter kapot gevoren. Verondersteld werd dat de Japanse variant zich vanwege de lage temperatuur niet in de Zeeuwse wateren zou voortplanten. De praktijk wees anders uit. Onderzoek heeft aangetoond dat de creuses zich in een rap tempo verspreiden. Ook op dijkvloeiingen en in het kustwater komen de oesters voor. Ze wedijveren met andere schelpdieren qua ruimte en voedsel. De messcherpe zijkkanten leveren op sommige plekken gevaar op voor recreanten. Onderzoek moet uitwijzen of het wenselijk, noodzakelijk, zinvol en mogelijk is dan de hand van maatregelen een halt toe te roepen aan de steeds maar uitdijende oesterstand. Om een compleet beeld te krijgen van de verschillende beheersmogelijkheden en de voor en nadelen daarvan, hebben de provincie Zeeland en het Centrum voor Schelpdieronderzoek mensen met praktijkervaring uitgenodigd een plan in te dienen. Ondertussen zijn bij de provincie behoorlijk wat plannen ingediend waarin praktische ideeën staan die ertoe bij kunnen dragen een oplossing te vinden voor de problemen met de Japanse Oesters. Op dit moment worden alle ideeën zorgvuldig bekeken en overwogen.

Provincie Zeeland, dienst RMW 0118 - 631700

Integrale beoordeling natuurwaarden bijna klaar

Dijkversterking start in 2006

Voorlopig staan er twee trajecten gepland om over twee jaar uit te voeren: de Noord-/Oudeland/Muijepolder (Tholen) en de AI-te-Klein-/Oud-Noord-Bevelandpolder (Noord Beveland). De dijkversterking die acht jaar geleden langs de Westerschelde is gestart, bereikt dan de Oosterschelde. Daar moet ongeveer driekwart van de in totaal 200 kilometer dijk worden aangepakt.

Tellingen

Het projectbureau Zeeweringen heeft twee jaar lang studie verricht naar de natuur op en langs de dijken van de Oosterschelde. In de natuurgegevens zitten tellingen van allerlei soorten dieren en planten, maar bijvoorbeeld ook overzichten van waardevolle schorren en slikken. Alle data wordt op dit moment door een ecologisch adviesbureau verwerkt in een rapport dat in de wandelgangen inmiddels IBOS wordt genoemd, ofwel de Integrale beoordeling Oosterschelde. Begin 2005 is het klaar.

Beschermd

De inventarisatie beslaat een grote hoeveelheid gegevens. Alleen al qua vogels komen er meer dan 30 beschermde soorten in het gebied voor. In de integrale beoordeling worden ook de verwachte effecten meegenomen van de dijkverbeteringwerken op de natuur. Loopt de natuur blijvende schade op ('significant effect') of zal de natuur zich na verloop van tijd weer herstellen? Het rapport geeft tips hoe nadelige effecten kunnen worden voorkomen. Zo zal bijvoorbeeld verstoring van bepaalde diersoorten niet optreden als er slechts in bepaalde perioden van het jaar aan de dijk wordt gewerkt. Als blijvende schade onvermijdelijk is, komt natuurcompensatie in beeld

Momenteel wordt er hard gewerkt aan de afronding van de integrale beoordeling waarna het rapport zal worden aangeboden aan het Nationaal Park Oosterschelde. Echter niet eerder dan nadat er is getoetst of de IBOS voldoet aan de doelstellingen genoemd in het beleidsplan van het Nationaal Park.

Ruud Paulusse

Projectenbureau zeeweringen

Natuurontwikkeling in de Schakerpolder

De Schakerloopolder ligt langs de rand van de Oosterschelde, op Tholen. In deze polder wordt op dit moment hard gewerkt, om de basis te leggen voor een stuk nieuwe natuur: natuurontwikkeling. Dat is het scheppen van randvoorwaarden zodat een gewenst type natuur kan ontstaan. Ofwel: het gebied wordt op de schop genomen. De Schakerloopolder is een project binnen Plan Tureluur. Dit natuurontwikkelingsplan is opgesteld ter compensatie van de natuurwaarden die verloren zijn gegaan bij de aanleg van de Deltawerken.

Natuurontwikkelingsplan

Allereerst wordt een natuurontwikkelingsplan gemaakt. In dit plan wordt gekeken naar de huidige natuurwaarden, de kansenrijkdom en de historie van het terrein. Hoe zit de waterhuishouding in elkaar en welke waarde kan het gebied krijgen voor plant, dier en mens. En wat moet daarvoor gebeuren?

Kansen

In de Schakerloopolder kan zich een complete gradiënt van zout buitendijks water, via brak naar zoet binnendijks water ontwikkelen. Zo'n gradiënt past bij een min of meer natuurlijke delta, en biedt kansen voor kustvogels, weidevogels en ganzen. De Schakerloopolder is hier zo geschikt voor vanwege de ligging als oudlandpolder binnendijks en de nabijheid van de Oosterschelde buitendijks.

Inrichting

In grote Ijnen gaat er het volgende gebeuren:

- De voedselrijke bovenlaag (20-30 cm) wordt verwijderd. Zo krijgen bijzondere planten een kans.
- Het reliëf wordt versterkt door plaatselijk extra te ontgraven.
- Er komt open water met voldoende diepte tot 2,2 m - NAP.
- Hier en door wordt een poel gegraven.
- Er komt een lage kade om het gebied heen, met een flauw en onregelmatig talud.
- In de bestaande karrevelden worden plaatselijk de zoden verwijderd.
- Dempen van de waterlopen, met uitzondering van de dijk- en wegsloot.
- Op de grens tussen landbouwpercelen en het natuurgebied wordt een waterloop gegraven.
- Plaatsen van een regelbare stuw.
- Langs de zeedijk komen één of meerdere kwelbuizen.

Recreatief medegebruik

Het gebied zal niet toegankelijk zijn, omdat rondwandelede mensen teveel de vogels zouden verstoren. En door wordt dit gebied nu juist voor aangelegd. Wel komen er voorzieningen als vogelkijkschermen en zullen er excursies georganiseerd worden, zodat ook mensen kunnen genieten van de nieuwe natuur!

Uit: Zeeuwse uitwerking Natuurbeleidsplan Natuurontwikkeling in de Schakerloopolder. Rapportnummer:wn 000/21

